

V predchádzajúcich týždňoch sme vám priniesli rozsiahly rozhovor s doc. Chalupeckým, v ktorom sa venujeme doteraz málo preskúmanej a v povedomí verejnosti takmer neznámej pamiatke mimoriadneho významu - Spišskému Jeruzalemu. ([Doteraz uverejnené časti rozhovoru nájdete tu.](#))

Dnes uverejňujeme tretiu, záverečnú časť rozhovoru.

10. Historik Cselényi v knihe *Spišský hrad a okolie Spišského Podhradia z roku 1931* uvádza, že 3. mája a 14. septembra sa usporadúvali slávnostné bohoslužby pri kaplnke sv. Kríža na Sivej Brade. Nemala náhodou Sívá Brada svoj „odpust“? Dátum pravidelných slávnostných bohoslužieb 14. september by sa dal interpretovať ako vigilijná pobožnosť v predvečer či „predodeň“ sviatku Sedembolestnej. Nuž ale prečo 3. máj?

Sprievodná správa si nevytyčovala ambície podrobnej a rozsiahlej historiografickej analýzy. O pobožnosti na Sivej Brade, pravdaže krajne nežičlivo, napísal reportáž Ladislav Mňačko, dokonca s nadpisom Na Sivej Brade v knihe *Kde končia prašné cesty... Čiže kult uctievania Kríža a Bolestnej Panny Márie pretrval až do druhej polovice 20. storočia. Začiatky úcty k sv. Krížu v tomto teritóriu však najspoľahlivejšie môže objasniť historický výskum jezuitských denníkov, pohrebiska pod základmi spišskokapitulskej katedrály a rovnako dôležitý je nový archeologický prieskum kláštora na Pažici.*

11. Cselényi tiež uvádza, že kaplnku na Sivej Brade nechal postaviť spišský prepoš Juraj Bársony v roku 1675. O Jurajovi Bársonym sa v publikáciách dočítame, že zapísal zázrak zjavenia Panny Márie pastierom na Mariánskej hore...

Levoča je známa vyše sedemstoročnou tradíciou mariánskeho kultu – regnum marianum; prvý kostolík sa spomína v kronikách už v roku 1247. Vtedy, podľa kroniky Lányiho, z ktorej ešte čerpal P. Still, postavili Levočania kostolík či kaplnku na dnešnej Olivovej hore. Lányiho kronika sa ale nezachovala. Viacerí historici sa zhodujú v názore, že na Olivovej hore už roku 1247 mohla stáť kaplnka pre malomocných (leprozórium). Ďalší kronikár mesta Štefan Meyer však vo svojich rukopisoch potvrdzuje Lányiho domnienku: „... roku 1247 postavili Levočania na Olivovej hore kostolík, ktorý zasvätili Duchu Svätému.“ Aj v zázname o kanonických vizitáciách sa píše: „... roku 1247 bola na Hore postavená kaplnka.“

Historik Rudolf Jurík uvádza: „Roku 1673 spišský prepoš, veľkoveradínsky biskup Juraj Bársony vyhlásil, že podľa starodávnej tradície sa na Mariánskej hore Panna Mária v svätožiare zjavila pastierom. Bársony údajne legendu overil a môže dokázať jej vierohodnosť. Nijaký bá-dateľ však doposiaľ túto verziu nadprirodzenej udalosti na levočskej hore nepotvrdil.“

Práve s Mariánskou horou teda žiadne mystérium bezprostredne nesúvisí. Pravdepodobnejšou sa zdá súvislosť vzniku pútnického miesta nad Levočou s tatárskymi vpádmi a začiatok púťi na Mariánsku horu sa historicky podmienil príchodom minoritov do mesta. Táto rehoľa začala

pestovať a rozširovať kult Panny Márie.

Mariánska hora síce nemá historicky preskúmanú či dokázanú legendu o nadprirodzenom zjavení Bohorodičky, má však oveľa väčšie bohatstvo. Neprišlo odrazu v podobe zázračného daru, ale sa utváralo celé storočia. Duchovný rozmer i kresťanský fundament levočskej svätyne začali budovať prví pútnici od 15. storočia.

12. Podľa niektorých prameňov prví minoriti prišli na územie dnešného Slovenska už počas života zakladateľa rehole sv. Františka z Asissi. Jedna z kroník uvádza, že v roku 1219 bola vyslaná do Uhorska skupina Menších bratov pod vedením brata Jána z Penny. Dalo by sa hypo-teticky uvažovať o určitej miere participácie minoritov na vzniku tradície Spišského Jeruzalema?

Podľa dátumu snáď áno, ale vlastné archívy minoritov priznávajú neúspech tejto prvej misie. Bratia nepoznali reč, nemali so sebou žiadne odporúčanie, a preto ich ľudia považovali za samozvaných kazateľov evanjeliovej chudoby, ktorých v tej dobe nebolo málo. V roku 1221 generálny minister brat Eliáš rozhodol o novej výprave bratov do Uhorska, ale pod vedením brata Cézara zo Speieru. Ich príchod je začiatkom usídlenia a rozvoja rádu v našej krajine. Vierohodnejší je príchod týchto rehoľníkov do Levoče v období tatárskej pohromy, a to už kláštor na Pažici stál. Minoriti určite prepoštvstvo v Spišskej Kapitule poznali, no nakoľko sa zúčastňovali tunajších liturgických obradov a duchovného diania, to môže podrobnejšie ozrejmiť jedine historických výskum archívov levočských minoritov.

Otázky o reholi, ktorá postavila kláštor na Pažici – benediktíni, alebo niektorá križiacka – o minoritoch, prípadne o ďalších témach nie sú jediné a s najväčšou pravdepodobnosťou nebudú ani posledné... Každopádne môžeme očakávať, že napriek súčasnému solídnemu rozpracovaniu – kvalitnej urbanistickej štúdii opatrenej kvalifikovaným komentárom – nás môže Spišský Jeruzalem ešte nečakane prekvapiť novými informáciami, objavmi i súvislosťami.“

Pripravil: Jozef LAPŠANSKÝ

{comments on}